

Praktikum z astronomie III.

F. Hroch, F. Münz, M. Kočka

MU, Brno

24. duben 2015

Praktikum z astronomie III.

- Celé jaro 4 hodiny týdně,
- 3 cvičící vs. 5 – 15 studentů,
- co rok, to problém, k řešení,
- reklamní název – příhodnější: „Jak řešit složité problémy z astronomie a jak se vyrovnat s tím, že to nejde.“
- předchůdce: Úlohy z astrofyziky,
- úkol: vypracovat něco jako vědecký článek s tím, k čemu dospějeme (struktura, angličtina, metoda, obrázky, diskuse).

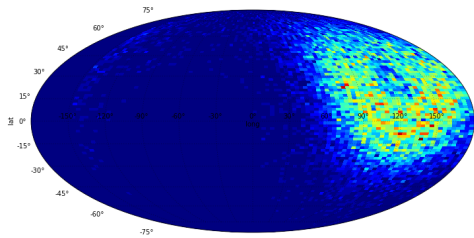
Rok s CZeltou

- CZelta – detektor kosmických částic $> 10^{14}$ eV,
- projekt Ústavu technické a experimentální fyziky, ČVUT,
- tři scintilační detektory – koincidence, směr určen triangulací ze zpoždění signálů,
- úkoly: korelace v datech, úhlová citlivost, zpoždění signálu v optických vláknech a scintilátorech.

CZelta v obrazech

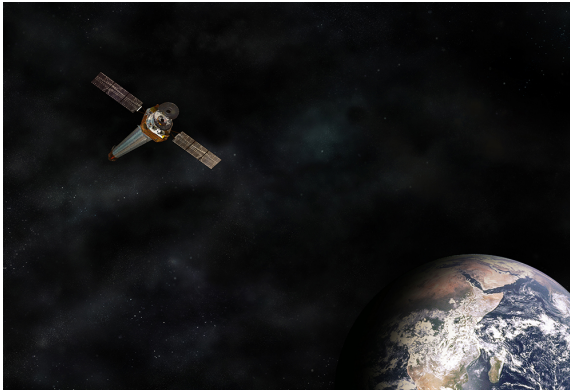
Data na CZelte

credit Koci

Rok s Chandrou

- Chandra – družice NASA pro rentgenovou oblast,
- rozsah energií cca 1 – 10 keV,
- přístroje: zobrazovací kamera, zobrazovací spektroskop, a mřížkové spektroskopy.

Specifika rentgenové astronomie

Specifika:

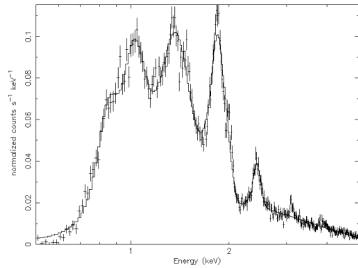
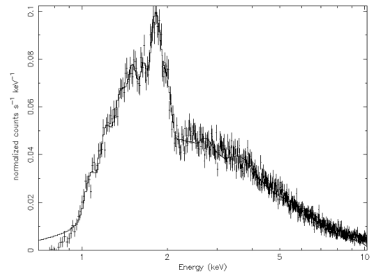
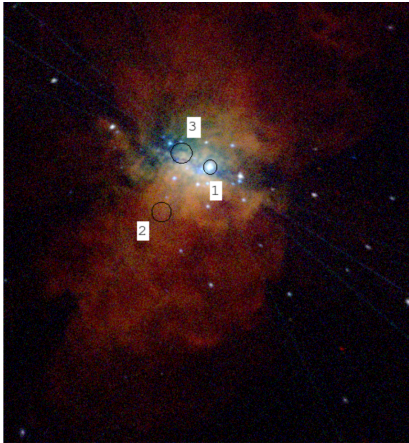
- Detekce jednotlivých fotonů (událostí),
- rekonstrukce obrázků, spekter, světelných křivulí,
- velmi nízké toky (pár částic za sekundu), expozice v hodinách.

Zpracování:

- Práce s velkými daty a neznámým software,
- konverze událostí na obrázky, spektra
- interpretace získaných dat.
- Objekty: Crab, Cen A, Cas A, M82, M87 (po dvojicích).

M82

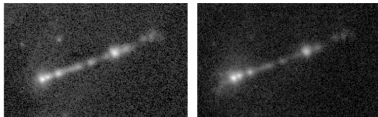
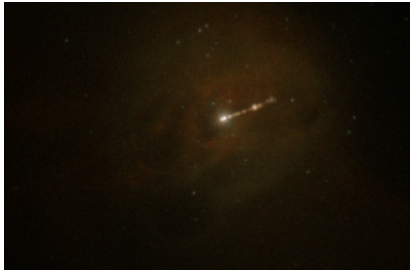
Starburst by Tepi

M87

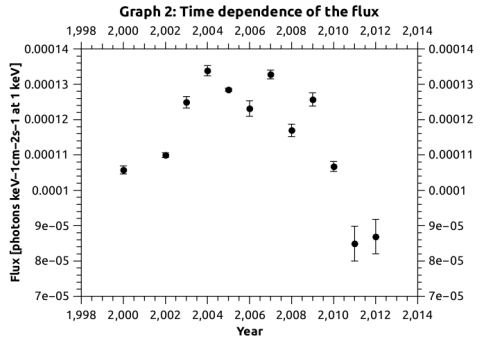
Jet by Patrik

(a) 2000

(b) 2010

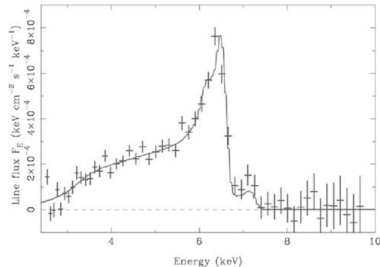
Images of the jet observed in two different years.

Rok s čárou

Ústřední hrdina letošního jara

- Čára železa z akrečního disku v blízkosti černé díry,
- zpracování dat + model + vzájemná korespondence,
- družice XMM-Newton (ESA).

The broad asymmetric iron fluorescent line as observed in a long observation of the Seyfert 1 galaxy MCG -6-30-15 by the EPIC instrument of the XMM-Newton Observatory (Fabian *et al.*, 2002). A smooth continuum spectrum has been subtracted from the overall spectrum to reveal the profile of the line. The best-fit spectrum corresponds to the disc having an angle of inclination $i = 30^\circ$ and an inner radius $r = 2GM/c^2$. The disc emissivity is described by a broken power law in radius, where the break radius occurs at $r = 6GM/c^2 = 3r_g$. Beyond this radius, the disc has an emissivity profile $q \propto r^{-2.5}$ resulting in an equivalent width of 200 eV, corresponding to the core of the line. Within $3r_g$ the emissivity steepens, resulting in the strong low energy tail to the line.

Postup:

- Jiná družice – jiný způsob zpracování dat (*),¹
- pohyby testovacích částic kolem černých děr (*),
- relativistická změna intenzity (*),
- výpočty drah a gravitačního zčervenání,
- standardní model akrečních disků (*),
- děsivé eliptické integrály,
- profil čáry.

---

¹už máme hotovo

Galaktické záležitosti

2007 – 2011

- F.Hroch: Fyzika galaxií (podzim)
- Obsah: Všeobecně o galaxiích, galaktická dynamika, aktivní galaktická jádra.
- Změna ve prospěch vysokých energií,
- či astrometrie a fotometrie.

2012 –

- B. Jungwiert: Struktura a kinematika galaxií (podzim),
Dynamika a vývoj galaxií (jaro)